DEÁK FERENC
MAGYAR NYELVI ÉS SZÖVEGÉRTÉSI
VERSENY

8. évfolyam
2024. november 12.

KÓDSZÁM:

Kedves Nyolcadikos!

2025 Jókai Mór-emlékév lesz. A 200 éve született Jókai Mór a magyar irodalom egyik legsokoldalúbb írója, versenyünk tematikáját ez az évforduló határozza meg.

Figyelmesen olvasd végig a szövegrészleteket, majd válaszolj a kérdésekre!

„Jókai-képek”

I. Jókai Mór Emlékház

A Jókai Mór Emlékház 1954-ben nyílt meg Balatonfüreden, Jókai Mór egykori, saját maga által építtetett villájában, amelyben az író 1870 és 1890 között lakott nyaranta, mielőtt felesége halálát követően eladta.

Jókai Mór 25 éven át nyaralt Balatonfüreden. Első (1857-es) Balaton-felvidéki utazásáról a következő év tavaszán számolt be a *Vasárnapi Újságban, A magyar Tempevölgy* című cikksorozatában. 1867-ben sógora ösztönzésére vásárolt meg egy telket Balatonfüreden s arra építtette a villát, amelybe 1871-ben költöztek be véglegesen feleségével, Laborfalvi Róza (1817–1886) színésznővel.

Az épület koraeklektikus[1] stílusban épült, tágas előcsarnokkal rendelkezett, hatszobás, konyhás, alápincézett villa volt, amelyből szép kilátás nyílt a Balatonra. Előkertjében ritka rózsafajták nyíltak, az épület mögötti gyümölcsöst Jókai saját kezűleg gondozta. Az író ritkán hagyta el Füredet a nyári időszakban, csak ősszel költöztek vissza Pestre.

A környezet jó hatással volt egészségére, korábbi betegségéből, hörghurutjából is itt sikerült kigyógyulnia. Itt írta meg egyik legnépszerűbb regényét: *Az arany embe*rt, amelyet maga is „legkedvesebb regényének” nevezett. Miután 1886 novemberében meghalt Laborfalvi Róza, a füredi otthon üressé vált számára, ezért 1890-ben eladta a villát.

[1] Az eklektika különféle korok, stílusok, irányzatok jegyeit vegyesen alkalmazó, önálló elemeket ritkán tartalmazó, egyediségét a válogatásban kiélő irányzat. Az eklektikus törekvések elsősorban városépítészeti tevékenységekkel és az életmód színvonalának javulásával függenek össze.

II. Költőien – Így fogalmazott Jókai

„Az alföld ugy tetszik nekem, mint egy *édesanya*, ki nem sokat piperézi magát gyermeke előtt, nem iparkodik kedveért szép lenni; de kalászos mezőinek aranytengerével mutatja, milly hiven szereti, millyen jó anyja volt.

Erdély képe viszont ugy tünt fel előttem, mint egy büszke *tündér*, ki bámulatra hiv, büvöl és elcsábit.

A Balaton-vidék egy bájos *menyasszony*, ki vőlegényére vár, minden ponton uj bájait tárja fel; mentűl tovább nézzük, annál szebbnek látjuk, s bár nevessenek ki érte, én azt mondom, hogy az egész táj mosolyog!”

III. Jókai-kert

Jókai Mór 28 évesen az *Egy magyar nábob* és a *Kárpáthy Zoltán* c. regényeinek honoráriumából[2] vásárolta meg 2200 forintért az akkor kőbányának használt kétholdas[3] földet, ahonnan pazar kilátás nyílt a Gellérthegyre, a Dunára és a városra. Hárs-, juhar-, vadgesztenye- és diófákat ültetett, hogy felfogják az északi szelet. Teraszosan alakította ki a kertet, feltöltötte termőfölddel, gyümölcsfákat és szőlőt telepített, konyhakertet[4] létesített, rózsákat nemesített. Ide vonult el pihenni és írni a város zajától.

Anakreón[5]-szobor Jókai Mór arcával a Jókai-kertben

1.

2.

3.

[2] bér, fizetség, jogdíj

[3] A hold egy régi ma már kevésszer használt magyar terület mértékegység, amelyet főleg mezőgazdasági területek mérésére használtak.

[4] A konyhakert zöldségek, gyümölcsök, fűszernövények termesztésére szolgáló kert vagy kertrész. A háztartási konyhakert friss növényekkel színesíti az étrendet, biztosíthatja egy-egy család önellátását.

[5] ókori görög költő, aki a bordalairól és himnuszairól híres

IV. Jókai és Erdély

Jókai Erdélyhez való kapcsolódásában szerepet játszottak családi kötelékei is. Feleségének atyafiai[6] éltek Háromszéken[7]. Az 1848-as nemzedék erdélyi nagyjaihoz fűződő ifjúkori barátságai is e kötelékeket erősítették. Jókai erdélyi olvasói az idők folyamán számos tanújelét adták ragaszkodásuknak. Gyakran kapott meghívást fontos irodalmi, művelődési eseményekre – például a kolozsvári, az aradi, a temesvári színházak jubileumaira -, s ezeknek az alkalmaknak a fényét nemegyszer az ő színpadi művei, az ünnepi alkalmakra írott költeményei is emelték. Ötvenéves írói jubileuma alkalmából többek között Temesvár, Nagyvárad, Kézdivásárhely, Máramarossziget is díszpolgárává avatta az írót.

Jókai-bableves

Az író kedvenc eledele volt a füstölt zsenge szopósmalac körömmel együtt főtt bableves. Jókai reggelire legszívesebben paprikásszalonnát evett papramorgóval[8], s 79 éves korában a disznókörmös bablevest tartotta a legkívánatosabb eledelnek.

V. Jókai Mór Komáromban született 1825-ben

Apja nemesi származású ügyvéd volt, azaz nemes és polgár egy személyben. Az anyakönyvezéskor a Jókay Móric nevet jegyezték be, de 1848-ban a nemesi származására utaló **y**-t **i**-re változtatta, ekkoriban kezdte használni a Mór utónevet is.

VI. Jókai munkássága

A magyar romantikus próza[9] legnagyobb alkotója. Rendkívül termékeny szerző volt, összes művei több mint száz kötetet tesznek ki. 1846-ban megírta első regényét *Hétköznapok* címmel. Egy évre rá már az *Életképek* című folyóirat szerkesztője volt, később pedig a *Pesti Hírlap* munkatársa lett. Összejárt azokkal a fiatal írókkal és színészekkel, akik az 1848-as forradalom csillagai lettek. A Petőfi szellemi vezetésével működő Tízek Társaságának is alapító tagja volt.

VII. Mi vetett véget Petőfi és Jókai barátságának?

1841-ben és 1842-ben Jókai és Petőfi is a pápai kollégiumban tanult, össze is barátkoztak.

Petőfi és Jókai 1841-ben kezdődő barátságának az író Laborfalvi Rózával kötött házassága, illetve az azt övező botrány vetett véget. A kortársakat ugyanis erősen megosztotta, hogy a huszonhárom éves Jókait behálózta a nálánál nyolc évvel idősebb, ünnepelt díva (születési nevén Benke Judit), akit állítólag Petőfi segédszínész kora óta nem szívelt. 1848. augusztus 13-án Jókaiék szűk baráti körben tartottak egy eljegyzési ebédet, amelyre persze Petőfi is hivatalos volt, de ezt az alkalmat arra használta föl, hogy nyilvánosan lebeszélje a szerinte szégyenletes frigyről a barátját. Majd miután szándéka nem vált valóra, teátrálisan faképnél hagyta az ünneplő társaságot, és írt egy levelet (nem maradt fönn) Jókai nővérének, Váliné Jókay

[6] Az atyafiak az egy őstől származók. Atyafiak alatt azonban nemcsak a vérrokonokat értjük, hanem gyakran a házasság útján létrejövő rokonságot is.

[7] Háromszék egyike volt a székely székeknek, vagyis a történelmi Székelyföld közigazgatási egységeinek.

[8] Tréfás népnyelven mindenféle égett szeszesital, pl. gabona-, szilvapálinka

[9] Romantikus próza: erős, szélsőséges érzelmek; történelem utáni érdeklődés; zsenialitás, egyéniség; nemzettudat; a természet vad, kiszámíthatatlan; irónia

Eszternek, és persze egyszersmind Jókai anyjának is, hogy tegyenek valamit, mert ez a „vén személy” egészen tönkreteszi az ő kis Mórickájukat, vagy ahogy néha nevezték: Marcijukat.

A levél persze nagyon megrázta Jókai anyját, akihez az írót meglehetősen bensőséges, sőt talán már-már egészségtelenül bensőséges viszony fűzte. A visszaemlékezések szerint a beteges, gyenge, fizikumú legkisebb fiút az erős anya, aki korán megözvegyülve kemény kézzel tartotta össze a családot, még a széltől is óvta. Állítólag Jókai joghallgató korában is csak az anyja főzte levendulaszappannal volt hajlandó mosdani […] Csak éppen Laborfalvi Rózához fűződő szerelméről nem tájékoztatta, illetve csupán az 1848. augusztus 30-ára tervezett esküvő tényét írta meg egy augusztus 20-i levelében.

VIII. A kolozsvári Erdélyi Kárpát Egyesület

A kolozsvári **Erdélyi Kárpát Egyesület** (EKE) 1998-ban, az 1848-as forradalom 150. évfordulója alkalmából rendezte meg először a **Jókai gyalogos emléktúrát** Kolozsvár és Torockó között. Azóta ez hagyománnyá vált, évről évre sikerül megszervezni több távon is. 2016-tól kezdve kerékpáros emlék- és teljesítménytúrát is szerveznek.

Hogyan választották a szervezők Jókai Mórt a túra névadójaként?

Jókai Mór sokat utazott, rajongott a természetért, az 1891-ben alakult EKE támogatója és tiszteletbeli tagja is volt.

Jókai Mór ETT 2017 statisztikai adatok

Jókai 2017	Gy10	Gy30	Gy55	K	Összesen
Indulók száma	109	112	73	86	380
Férfiak	52	55	59	76	242
Nők	57	57	14	10	138
Családok	31	9	8	6	54
6 év alattiak	8				8
6 -10 évesek	19	3	1		23
10-14 évesek	14	1		4	19
14 év alattiak	41	4	1	4	50
14-20 évesek	4	2	2	3	11
20-30 évesek	2	22	10	12	46
30-40 évesek	13	28	32	40	113
40-50 évesek	28	35	17	26	106
50-60 évesek	10	18	6	1	35
60-70 évesek	7	2	5		14
70 év fölöttiek	4	1			5

A 2017-es túráról számokban:

Gy10, Gy30, Gy50 = túratípusok

K = kerékpáros túra

Szövegértési feladatok (40 pont)

1. **Döntsd el és jelöld, igazak vagy hamisak az állítások? A hamis állításokat tedd igazzá!**
   I = igaz
   H = hamis

a) A Jókai Mór Emlékház az író egykori villája volt. ___
b) Az emlékházat maga Jókai építette. ___
c) Jókai a balatonfüredi villában élt 1870 és 1890 között. ___
d) Jókai első Balaton-felvidéki utazására 1857-ben került sor. Tíz év múlva már az ő tulajdonában van a füredi telek. ___
e) Balatonfüred a Balaton déli partján található. ___
f) Jókai Az arany ember c. cikkében számol be első Balaton-felvidéki utazásáról. ___
g) Jókai 50 éves volt, amikor Laborfalvi Rózával beköltözött füredi villájába. ___

A hamis állításokat itt teheted igazzá!

- …….
- …….
- …….
- …….
- …….

pont	7 pont

2. **Keresd meg és jelöld aláhúzással az I. számú szövegrészletben két bizonyítékát annak, hogy Jókai szerette a természetet, maga gondozta, alakította környezetét!**

pont	2 pont

3. **Mely szóképekre látsz példákat az alábbi idézetekben? Nevezd meg őket! (II.)**

A szövegből vett idézet	**A szókép fajtája**
„Az alföld ugy tetszik nekem, mint egy édesanya…”	……..
„A Balaton-vidék egy bájos menyasszony”	……..
„…az egész táj mosolyog!”	……...

pont	3 pont

4. **Melyik városban található a III. szövegrészletben említett Jókai-kert? Válaszodat bizonyítani is tudod egy a szövegben megtalálható állítással.**

a) A város neve: …….
b) A bizonyíték: …….

c) Mely fákat ismered fel a képeken? Nevezd meg őket!

1.kép: ……
2.kép: ……
3.kép: ……

d) Szerinted miért volt szükség arra, hogy a teraszosan kialakított kertet először termőfölddel töltsék fel?
……
……

pont	4 pont

5. Jókai és az erdélyiek erősen kötődtek egymáshoz. Írd le ennek két bizonyítékát! (IV.)

……
……
……

pont	2 pont

6. Számozással állítsd időrendbe a következő, Jókaival kapcsolatos eseményeket!

____ Az Életképek c. folyóirat szerkesztője.

____ Megváltoztatta a nevét.

____ Megírta az első regényét (Hétköznapok).

____ A Jókai Mór Emlékház megnyitotta kapuit a látogatók előtt.

____ Először utazott a Balaton-felvidékre.

____ Megvásárolta a Jókai-kert földterületét.

pont	6 pont

7. Magyarázd meg, hogyan kapcsolódik Jókai Mórhoz!

a) Benke Judit: ……..
b) Kárpáthy Zoltán: ……..
c) Máramarossziget: …….
d) Komárom: ……
e) Váliné Jókay Eszter: ……

pont	5 pont

8. Fogalmazd meg saját szavaiddal a szövegből kiemelt részleteket!

Részlet	Hogyan fogalmaznád meg?
erősen megosztotta	
behálózta	
nem szívelt	
frigy	
teátrálisan	
bensőséges	
gyenge fizikumú	

pont	7 pont

9. Figyeld meg és értelmezd a VIII. szövegrészletben található statisztikai adattáblát, majd válaszolj a kérdésekre!

a) Melyik túratípus a legnépszerűbb a családok körében? …….
b) Hány férfi indult a 2017-es kerékpártúrán? ……

c) A 70 év felettiek mindegyik versenyszámban képviseltették korosztályukat? Fejezd be a megfelelő mondatot!
Igen, mert …….
Nem, mert ……

d) Mi lehet az oka annak, hogy a bekeretezett számok összege eggyel több, mint a bekarikázott szám?
……
……
……

pont	4 pont

Szövegértés összesen:

pont	**40 pont**

Helyesírási és nyelvtani feladatok (40 pont)

1. **A szövegből választottunk példákat. Ezekkel kapcsolatban kapsz kérdéseket. Gondolkodj! Válaszolj!**

Példa	Kérdés	Válasz	Pont-szám
építtetett	A cselekvő alany szempontjából milyen igéről van szó?		1
eladta	Szerkezete szerint milyen szóról beszélünk?		1
Balaton-felvidéki	Milyen szófajú ez a szó? Miért nem írhatjuk kis kezdőbetűvel?		2
Az arany ember	Egyedi cím vagy állíndó cím?		1
egészség	Melyik mássalhangzótörvényt ismered fel a szóban?		1
népszerűbb	Milyen toldalék kapcsolódik a szótőhöz?		1
kigyógyulnia	Határozd meg a szófaját!		1
1886 novemberében	Miért nem teszünk pontot az évszám után?		1
Kárpáthy Zoltán	Melyik helyesírási alapelv klasszikus példája?		1

Gellérthegy	Mi az egybeírás oka? Lehet-e még másképpen, helyesen leírni? Hogyan?		2
gyümölcsfákat	Melyik képlet felel meg a példának? Válaszd ki és aláhúzással jelöld!	szótő + jel + jel szótő + jel + rag	1
színészekkel	Bontsd szóelemekre a példát! Mely toldalékok kapcsolódnak a szótőhöz? Nevezd meg őket!		3
szível - szívlel	Foglald mondatba az alábbi szópár mindkét tagját!		2
segédszínész kora **óta**	Milyen szófajú a példában vastagon kiemelt szó?		1
megözvegyülve	Határozd meg a szófaját!		1

pont	20 pont

2. Elemezd a következő mondatot! Jelöld a mondatrészeket a tanult módon! Készítsd el a mondat ágrajzát! Válaszolj a kérdésekre!

J ó k a i B a l a t o n – f e l v i d é k i u t a z á s á r ó l a V a s á r n a p i Ú j s á g

c i k k s o r o z a t á b a n s z á m o l t b e.

Ágrajz	Kérdések
	Milyen fajtájú alany van a mondatban? …… Milyen fajtájú állítmány van a mondatban? …… Mi a helyhatározó kifejezőeszköze? …… Bővítsd a mondatot egy időhatározóval! Írd is le! …… …… …… ……

pont	10 pont

3. Íme a Jókai-bableves elkészítésének lépései

Hozzávalók:	**Elkészítés:**
30 dkg száraz bab (fehér vagy vörös) 20 dkg füstölt hús (kolbász, tarja vagy szalonna) 1 fej vöröshagyma 2 gerezd fokhagyma 1 evőkanál zsír vagy olaj 1 teáskanál pirospaprika 1 babérlevél só, bors ízlés szerint	**Az elkészítés lépéseit egy külföldi helytelenül jegyezte le. Javítsd ki a nyelvhelyességi és helyesírási hibáit, és írd le az elkészítés lépéseit!** a) A bab este előző beásztatni vízbe hideg. b) Másnap leszürni és tenni főni. c) Közben a füstölt hust vágni kockásra, a hagymát apróra, a fokhagymát zuzni össze. d) Egy másik edénynek a zsírt vagy olajat fekheviteni, majd hozzálátni a hagymát és a fokhagymát. Pirosítani meg. e) Adni hozzá a pirospaprikát, majd azonal önteni fel vizzel. f) A főtt babhoz adjuk a húst füstölt, a babérlevélt, sót és borsot. Főzni tovább, amíg a hús és a bab is puha lenni.

Megoldás:

a) ……..

b) ……..

c) ……..

……...

d) ……..

……..

e) ……..

f) ……..

……...

pont	10 pont

Helyesírás és nyelvtan összesen:

pont	**40 pont**

Összes pont:

pont	**80 pont**

Készítette: Lévai Attila

Pécs, 2024. november 4.

Források:

https://epa.oszk.hu/00000/00030/00217/datum05910/cim205916.htm

https://kultura.balatonfured.hu/jokai-emlekhaz/

https://teljesitmenyturak.ekekolozsvar.ro/archiv/jokai/2017/statisztika

Milbacher Róbert: Legendahántás. Magvető, Bp., 2021